

NOVEMBER 1989

Státisícové davy ľudí v uliciach. Odhodlanie. Nadšenie. Veľké nádeje do budúcnosti. Taký bol duch Nežnej revolúcie.....

V Prahe sa 17. novembra 1989 konala pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva demonštrácia študentov vysokých škôl, ktorej brutálne potlačenie a nepotvrdená správa o smrti jedného z účastníkov odštartovali politické zmeny v krajine. Už 19. novembra vznikli Občianske fórum a Verejnosť proti násiliu, o dva dni neskôr vstúpili študenti a herci do štrajku. Začala sa séria masových demonštrácií, 27. novembra sa konal generálny štrajk. O dva dni neskôr bola zrušená vedúca úloha KSČ v ústave a 10. decembra vymenoval prezident Gustáv Husák Vládu národného porozumenia.

Novembrové udalosti zasiahli aj naše mesto Spišské Vlachy. Prinášame Vám výpis z kroniky mesta Spišské Vlachy, v ktorej kronikár obce Spišské Vlachy pán Ondrej Šramko opísal udalosti v meste nielen počas týchto novembrových dní, ale aj počas celého roka 1989. Zatiaľte sa spolu s nami a pripomeťme si spolu aj rok 1989.

Rok 1989 v našom meste – výpis z kroniky mesta Spišské Vlachy

Po zime

Nový rok 1989 sa započal miernou zimou, aká bola na konci starého roka. Teploty sa pohybovali okolo - 9°C ráno a okolo 3 až 0 na poľudnie. Snehu bolo veľa málo, asi 5cm. Podmienky na lyžovanie boli veľa slabé. Okolo 15. januára bola zima ešte miernejšia. Do konca januára sa počasie nezmenilo. Február pokračoval v nevýraznej zime. Toto malo za následok vznik chrípkovvej epidémie. Následkom dažďov koncom februára došlo k rozsiahlym povodňam hlavne na Východnom Slovensku. V našom meste k povodňam nedošlo.

Dňa 27. februára som zaznamenal nezvyčajný úkaz, keď pršalo dážďom s pieskom. Išlo o piesok, ktorý sa dostal do mračeniek niekde v priestoroch Africkej Sahary a silné južné prúdenie ho spolu s mračeniami zahnilo až na naše územie. Naši občania tento jav sledovali s úžasom. Mračená, ktoré to všetko doniesli mali tehlovo – oranžový nádych a celú krajinu pri presvecujúcom slnku zalievali červenou oranžovým jasom. Z preva ujúcich sa mračená iba veľa málo pršalo a na poľudovanie padal z nich farebný dážď.

Marec pokračoval teplejším počasím, veľké sviatky boli v znamení veľkej pekného počasia. Veľké koncom mája oblievačka mohla byť prevádzaná podľa starých zvykov, keď veľké oblievali vonku na dvoroch vodou zo studní. V tejto dobe teploty dosahovali až 25°C. Tieto teploty trvali až do konca marca.

Apríl sa započal chladnejším počasím a dažďami. V polovici apríla teploty opäť vystúpili až na 28°C. Toto teplé počasie trvalo asi dva týždne, keď potom sa mierne ochladilo a koncom apríla sa objavil aj prízemný mráz. Táto zima v našom meste nepoškodila rastlinky, ktoré boli už v zemi a ani rozkvitnuté stromy mráz nepoškodil. Jaro tohto roku prišlo asi s dvoj až trojtýždňovým predstihom. Celá príroda sa tomu počasiu prispôsobila. Zrážok v tomto období bolo pomerne dosť. V dňoch 28.apríla až 1.mája pršalo bez prestávky.

Všade bolo plno vody. Vody v riekach rýchle stúpali a na niektorých úsekoch medzi Spišskými Vlachmi a Kolinovcami vyšli z koryta Hornádu. Máj pokračoval studeným počasím s teplotami ráno okolo 4 - 5°C a na poľudnie okolo 10°C.

Ochladenie sa vystupovalo s príchodom Pankráca, Serváca a Bonifáca, keď teploty ráno poklesli na 0 až -1°C. V tomto období bolo veľmi sucho. Dážď začal až s príchodom júna. Hladiny našich riek začali opäť stúpať. Na Medardu síce nepršalo, ale zrážková intenzita v tomto období na Východnom Slovensku bola značná. Letné oteplenie začalo až začiatkom júla, keď teploty vystúpili až na 34°C. tieto teploty trvali až do konca mesiaca. August pokračoval teplým až tropickým počasím, ktoré malo veľký vplyv na zďarný zber úrody na našich poliach. Koncom augusta sa veľmi ochladilo, keď teploty dosahovali ráno okolo 12°C a na poludnie 16 až 18 °C. V tomto období sa v mnohých domoch aj kúrilo.

September bol v znamení veľmi pekného a slnečného poasia. Teploty sa pohybovali až do 29°C. október priniesol mierne ochladenie a bol poznačený aj slabším mrázikom. Vyznačoval sa aj veľmi suchým počasím. V našom chotári bol prakticky bez dažďa. Zasiatie polia, hlavne oziminy potrebovali dažďa, no ten neprichádzal. Spadlo až začiatkom novembra, aj to veľmi slabé. Po snehu do 10.novembra nebolo ani stopy. V polovici novembra začali aj silnejšie mráziky, slabé sneženie. Vzhľadom k tomu, že zem nebola dostatočne zamrznutá sa sneh rýchlo topil. Do konca novembra napadlo ešte asi 10 cm snehu, teploty sa pohybovali ráno okolo -10 a na poludnie okolo -5°C. Takáto zima s miernymi výkyvmi sa udržala až do 12. decembra.

25. výročie spevokolu Vlašan

Tohto roku miešaný zbor Vlašan oslávil 25. výročie svojho založenia. Na túto príležitosť sa konal slávnostný koncert za účinkovania speváckeho zboru Vlašan a speváckeho zboru Doubravan. Obidva súbory predviedli ukážky zo svojho repertoáru a pri svojom spoločnom vystúpení predviedli ukážky od Eugena Sucho a Bedicha Smetanu.

ThDr. František Tondra

Deň vysviacky bol určený na 9. september 1989 o 10.00 hodine. 10. septembra o 16.00 hodine bola inaugurácia arcibiskupa. Úprimná radosť veriacich zo Spiša, Oravy a Liptova bola o to väčšia, že do asne spravovanie diecézy trvalo 38 rokov. Vysviacka, ktorá sa konala na spišskej kapitule zažila návštevu veriacich v takom množstve, akú si táto katedrála vo svojej histórii nepamätá. Hovorilo sa o účasti okolo 50 000 veriacich. Slávnostnú konsekráciu v katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule vykonal 9. septembra 1989 kardinál Jozef Tomko, hlavnými spolusvätiteli boli Francesco Colasuono a arcibiskup – metropolita Slovenska Ján Sokol. V tejto dobe, keď prebiehala vysviacka nášho rodáka za nového biskupa sme ešte nevedeli, čo sa udeje do konca roka. Môžem iba konštatovať, že udalosti, ktoré prebiehali, dali možnosť obyvateľom našej obce, aby prichádzajúce vianočné sviatky mohli opäť prežiť dôstojne a pokresťansky. Bola obnovená stará tradícia, ktorá určovala, že po polnočnej svätej omši z našej mestskej veže sa budú ozývať sviatočné zvuky trubiek s tónami vianočných piesní.

Život v obci

Športová intenzita v obci sa naďalej sústreďuje v TJ Tatran a TJ Signál. V dňoch 14.-15. januára o 8.00 hodine sa konali preteky v stolnom tenise družstiev mužov a žien. Turnaja sa zúčastnili víťazi okresov Východoslovenského kraja. Turnaj sa konal v telocvični základnej školy.

Dňa 29. januára sa konal pod patronátom TJ Tatran SŠM zimný futbalový turnaj pre dospelých „O pohár oslobodenia Spišských Vlách“. Okrem domácich účinkovali Jednota Kežmarok, Pokrok Krompachy a Slovan Levoča.

Za iatkom marca bol definitívne ukončený predaj v pohostinstve, ktoré bolo v Kultúrnom dome vedľa reštaurácie. Tieto priestory majú slúžiť na iný účel. Pohostinstvo bolo presťahované do terajších priestorov reštaurácie do pôvodnej miestnosti, kde už vždy existoval.

Dňa 28. apríla sa uskutočnila voľba riaditeľa v štátnom podniku SŠM Spišské Vlachy. Vo voľbe sa zúčastnilo 101 voličov. Celkom 58 hlasmi bol za riaditeľa zvolený Ing. Jozef Buják, rodák z Nižných Repáš.

Dňa 10. júna prebehla obcou smutná správa. Po krátkej a zákernej chorobe náhle zomrel dôstojný pán Štefan Reišár, správca našej farnosti. Veriaci v našej obci boli veľmi zarmútení, na tvárach v tomto okamžiku som spozoroval slzy. Boli to slzy zármutku a žiaľu nad veľkým ľuďom, osobnosťou a veľkým príkladom pre všetkých občanov v skromnosti, poctivosti, práci, dobrosrdečnosti a ušľachtilosti. Áno, takýmto bol 34-ročný Pán farár, rodák z Vydrníka, ktorý v Spišských Vlachoch pôsobil približne tri roky. Za tú krátku dobu ukázal, že je veľkým ľuďom. Nie iba preto, že dával do poriadku cirkevné objekty ako kostol, kde v rámci rekonštrukcie opravil strechu, namontoval elektrické zvony, previedol opravu kostolného múra, opravu cintorínskej brány ako aj elektroinštaláciu v chráme. Previedol generálnu opravu farského úradu. Zákerná smrť ho vyrvala z práce.

Tohto roku, keď sme si pripomenuli 44. výročie oslobodenia Československa a 21. výročie schválenia ústavného zákona o Československej federácii, pripravila organizácia Zväzarmu v našej obci Majstrovstvá SSR terénnych motocyklov do 250 ccm seniorov. Riaditeľ pretekov bol Fabišík Michal. Pretekov sa zúčastnilo cca 70 pretekárov z celého Slovenska. Na týchto pretekoch sa zúčastnili aj pretekári zo Spišských Vlách. Boli to Pavol Kíin a Ján Uliční, ktorý štartoval za Mníšek nad Hnilcom. Ján Uliční na týchto pretekoch si viedol veľmi dobre, no nemal šťastie, lebo v prvom kole prepadol kolo vzdal. V druhom kole toto vyhral. No pre odstúpenie v prvom kole nemohol sa umiestniť na poprednom mieste.

Aj tohto roku prebehli oslavy Októbrovej revolúcie v kinosále Kultúrneho domu za prítomnosti predstaviteľov našej obce a za prítomnosti žiakov základných škôl. Dospelých občanov na tomto podujatí bolo veľmi poskromne. Týmto oslavám predchádzal lampiónový sprievod ulicami obce. Čo sa týka našich škôl, v tejto oblasti sa výrazne nič nezmenilo. Tohtoročný rozpočet na základnú školu 1.-9. ročník predstavoval 840 000 Kč. Tohtoročnou novinkou na tejto škole sú dva počítače, ktoré zakúpilo vedenie školy na zariadenie svojich žiakov. Od 1. septembra na Základnú školu nastúpil nový riaditeľ pán Blašík.

November 1989 v našom meste – výpis z kroniky mesta Spišské Vlachy

O prestavbe v politickej oblasti sa hovorilo veľmi málo alebo skoro nič. Nespokojnosť v radoch obyvateľov sa zvyšovala hlavne z nedostatku zmien. Táto nespokojnosť sa prejavovala pri veľkých manifestačných stretnutiach, ktoré boli v tejto dobe zakázané. Bola to napríklad pokojná manifestácia kresťanov v Bratislave, kde sa účastníci dožadovali svojich ústavných práv. Táto pokojná demonštrácia bola potlačená zásahom bezpečnostných zložiek, ako aj pomocných síl za použitia vodných diel a striekačiek, ako aj slzotvorných granátov. Aj v Prahe boli nepovolené demonštrácie a boli potlačené silou.

Vyvrcholením týchto nespokojností bol 17. november, keď po oslavách Medzinárodného dňa študentstva a spomienok na študenta Jána Opletala, ktorého pred 50 rokmi zavraždili nacisti, zasiahli proti účastníkom demonštrácie na Národnej Triede poriadkové sily. Masovokomunikatívne prostriedky tlmočili oficiálnu líniu označujú demonštráciu za pokus

o protispoločenské vystúpenie a zásah poriadkových jednotiek odôvodnili nevyhnutnosťou zabezpečiť pokoj a poriadok. Iba niektoré noviny, napríklad Slobodné Slovo a Lidová Demokracia priniesli o udalostiach informácie.

V priebehu soboty 18. novembra sa rýchlo rozšírili správy o brutálnom zákroku proti demonštrantom, ktorý si vyžiadal desiatky zranených. Aj keď správa o smrti jedného vysokoškolača sa ukázala nepravdivá, rýchlo sa stupovalo napätie. Ozvali sa nové výzvy na študentské štrajky, divadlá v Prahe i Bratislave oznámili, že na protest odkladajú svoje predstavenia, čiže sa pripájajú k štrajku. V Bratislave na protest proti brutálnemu zásahu pri štrajku vzniká združenie Verejnosc proti násiliu – VPN, v Prahe vzniká Občianske Fórum.

V Prahe dňa 29.11.1989 sa zišlo Federálne zhromaždenie, aby rokovalo o návrhu na vypustenie ustanovenia o vedúcej úlohe KS z Ústavy SSR. Návrhy boli schválené a od toho času KS prestala byť vedúcou stranou a dostala sa do rovnocenného postavenia s ostatnými stranami.

Na Slovensku vznikali spontánne fóra pod názvom „Verejnosc proti násiliu“.

Aj v našej obci vzniklo fórum VPN, na čele ktorého stáli manželka Chudíkovci, pán Celec, pán Ján Košíš, pani Katarína Košíšová, pán Viliam Novotný, pani Nataša Vačková a pán Vačko.

Prvé verejné vystúpenie fóra sa v našej obci konalo na námestí pred budovou MNV, neskôr v kinosále Kultúrneho domu.

Vystúpenia občanov sa týkali hlavne funkcionárov MNV a poslancov, ich nedostatkov v práci, postoju k udalostiam a podobne.

VPN usporiadalo prieskum a anketu formou odovzdania návrhu od občanov na pracovníka, ktorý by mohol vykonávať v ďalšom období funkciu predsedu MNV. Z tohto prieskumu vyšiel víťazne Ján Fifík, keď získal 120 hlasov. Na ďalších miestach sa umiestnili pán Baloga Ján a pán Škotko Dušan.

VPN aj pri ďalších otvorených dialógoch v našej obci vychádzala z požiadaviek občanov a z potreby ich riešiť.

Popri týchto novembrových udalostiach v našej obci vláda podala demisiu a bola zvolená úplne nová.

V decembri 1989 za predsedu národného zhromaždenia bol zvolený Alexander Dubček a za prezidenta SSR Václav Havel.

Hneď po udalostiach 17. novembra, keď naša „sametová revolúcia“ naberala dych a potom aj v nasledujúcich dňoch sa ukázalo, s čím sú naši občania nespokojní.

Na zhromaždeniach, ktoré v tejto dobe zabezpečovala VPN sa mohli otvorene a nebojácne vyjadrovať o tom, čo ich trápi, aké sú nedostatky a ako by sa mali odstrániť.

Toto všetko už budú musieť zabezpečiť noví úradníci, zvolení v nových slobodných voľbách.

Zápis previedol kronikár obce Spišské Vlachy Šramko Ondrej.